

«débile, d'une santé chancelante, malingre» (Lespy-R.), *escalancí-s* «maigrir, devenir débile, se 'fondre', se dessécher» (Palay), i el TdF dona *escalancit* com a llgd. per a «allongé, fluët; retrait, maigre, en parlant du grain». Ara bé en parlars bascos aqueixa és la forma que revesteix el nostre *esquinància*, nom de malaltia; i són parlars de la ratlla bearnesa: en la vall navarresa de Zaraitze, arran de la frontera, *eskilantza* 'angina' (Azkue); així ho retrobem en el Llenguadoc *escaléncio*, *escalanciò* «esquinància, angine», com a variant del prov. i rodanès *esquilènci*, *esquilènço* (amb *equilànço* en el Delfinat, i *agalanciè* o *galenciè* a Marsella, i altres variants encara, TdF), *escalència* a Clarmont d'Erau (Pastre), i ja en oc. ant. es troba algun testimoni d'*esquilansia* junt amb *esquinansia*.

Hí ha encara en els parlars occitans altres formes de l'adj. i verb *escarransit*, *-sir*, amb consonantisme intern diferent i que en part s'acosta al català, però pertot el significat patològic: Castras *engarrancit* «qui a la crampe» (Couzinié), gc. *engarrancit* «engourdi, perclus; qui a la crampe» (Palay),¹ *esgarrancit* «personne très maigre, aux joues émaciées» (id.), Baretja-Lavedà *acarransit* «ankyloser» (id.). Perquè no dubtem que això és inseparable d'allò etimològicament, ací tenim, a les Landes, *escalantiit* «long, fluët» (Métivier, *Agric. des L.*, p. 274) que combina la *-l-* d'una cosa amb el significat de la segona;² una altra forma bearnesa *escarranchè* «lésineur, qui marchande jusqu'à l'excès le prix des choses», *escarrancheyè* «lésiner, marchand» (Lespy-R.; Palay s. v. *escarranch*) sembla sortir d'un **escarranci(n)ejar* anàleg al nostre *escarransit* (amb evolució fonètica gc. *-cine-* > *sye* > *je*).

El nom de la *κυνάγχη* o 'angina del gos' ha tingut com és sabut gran desenrotllament en formes populars més o menys alterades fonèticament, i amb significat ampliat o esbiaixat. S'ha aplicat tant o més a les criatures,³ i a bèsties altres que als gossos. Generalment amb addició de *ES-*, que li ha de venir de la influència del nostre *escanyar* i de l'internacional *estrangular*.⁴ D'on el cast. *esquinancia* [1490, 1495], després canviat en *esquilencia* [1540] i *esquinencia* [fi S. xiv], DCEC II, 408-9, fr. *esquinancie* [S. XIII], FEW II, 1612, port. *esquinência*, piem. *scaransia*, cat. *esquinància*, etc., també el nostre amb formes dissimilades, en part amb *-r-* com *squirencia* en el *Li. Eleg.* de Joan Esteve (1472); sobretot amb influència fonètica d'*escanyar*: Tortosa, Xerta *escanyessia*, *-assia* 'borm, malaltia del bestiar' (BDC III, 85; XIX, 134), arag. d'Echo *eskayàbia* que no deu ser solament «enfermedad de cabeza de los perros» (ZRPb. LV, 624) que diuen a la gent la maledicció «mala esc. te mate!» (RLiR XI, 160).

En part s'han combinat la *-n-* originària amb la dissimilada *-r-*: maestr. *escarnasia* «tos violenta dels xiquets, coqueluche» (Garcia Girona, *Vocab. Maestr.*, 289). Però en part hi hauria simplement *-r-* intervocàlica, com en la forma piemontesa i en la de Joan Esteve, d'on *escarancia*, i d'ací el nostre derivat **escarrancit*, que tot seguit (ajudant-hi una mica la influència de *ranci*, potser) va passar a *escarransit*.

DERIV.: *Escarransir*. *Escarransiment* (supra).

¹ El TdF cita del poeta del Gers G. d'Astròs, segle XVI «vin da couratge aus mès transits / e forço aus mès *engarransits*» amb la definició «qui a la crampe, débile, impotent». — ² Només que ací tenim *-t-*. Recordo que en un sentit no gaire diferent vaig sentir *eskalanturit* a la Vall d'Aran ('raquíutic, escanyolit' aproximadament). Potser forma innovada morfològicament segons el model de l'alternança *avinentesa/avinença*, *inventar/invençió*, *enfortir/reforçar*, o bé això mateix provocat per un encreuament amb *escalentat*, *-entit* 'febrosenc'. — ³ A aquestes es deu referir el menorquí Camps Merc. quan diu que per a l'*escanencia* (o sigui *-ència*) o *minves* recomanen «untures an es coll am sagí de gallina: un talequet de cendra calenta» (II, 124); «--- en vostra ascendència / --- / guardau-nos, Sant Llop gloriós / de mal de coll i *esquinència*», goigs de Sant Llop que encara es venien a Horsavinyà fa pocs anys; «*esquinència*: angina», OPou (*ThPu.*, 237) com a adjectius: *esquinàntic* (S. XIV), *-nèntic* (S. XV), *esquinanciós*. — ⁴ O fundant-nos en la forma del Delfinat i Marsella ¿suposaríem que aplicant-se a cavalcadures s'hauria fet primer *equim-* d'on després *esquin-* per canvi de prefix?

Escarranya, *escarranyat*, V. *escarramat* (CAMA) *Escarrapitxer*, V. *escaravits* (ESCARRABITLLAR) ³⁰ *Escarraponar*, V. *carrapó* *Escarraputir-se* ribag., cf. *espoltrir-se* (POTINER)

+ESCARRAR, 'arrencar refregant certs fruits (les olives de l'olivera, el gra del blat de moro)', mot comarcal de les terres de l'Ebre, que s'ha d'aplegar amb el gascó *escarrà* 'rasclar, escurar, netejar amb rascle o altra eina' i alt-arag. *escarrar* id., d'origen incert, potser del germ. SKERRAN/SKARRAN 'rascar, gratar, arrencar raspant' (cf. l'a-al. ant. *scërran* i b-al. ant. *ojskërran* id., a-al. mj. i al. modern *scharren* 'raspar, gratar', noruec *skarra* 'fer soroll raspant, rascant'); però restarà incert fins a tant el mot romànic no es trobi antigament, car no s'ha decidit del tot que no pugui tractar-se d'una onomatopeia coincident amb allò, ni s'han aclarit les relacions que hi pugui haver amb el fr. *déchirer* i prov. alpí *esguirar* 'esqueixar, estripar', el qual sembla provinent d'una forma germànica *SKIRAN potser variant inexplicada d'aquella altra; més ferm és, en canvi, el suport que aporta a aquesta etimologia antiga l'existència de dos verbs importants, que semblen derivats romànics d'*escarrar*: l'oc. ant. i mod. *escarrassar* 'passar el rascle' i 'cardar la llana', d'on, amb sentit més evolucionat, el cat. *escarrassar-se* 'maldr, treballar afanyosament'; i d'altra banda l'aranès i cat. occidental *escarriar* 'batre el blat' (en alguns punts 'escarrar', 'bregar el cànem', etc.): aquests derivats, més importants que ell, apareixen com un bon indicatiu que *escarrar* va ser en altre temps un mot amb molta més vitalitat i extensió, que provindria realment d'aquell verb germànic. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.